

ČETIRI ZBIRKE NAGRAĐENIH ČLANAKA

Izdavanje *Vojnoizdavačkog zavoda, vojne biblioteke »Naši pisci«*, Beograd, 1965. godine.

Do odluke da se štampaju članci koji su dobili *Nagradu 22. decembar* za 1961—1964. god. došlo je zato što su ocenjeni da imaju određen teoretski značaj, da donekle razrađuju našu vojnu misao, kao i da su trajnije vrednosti, a neki i uvek aktuelni. Sem toga, oni pokazuju uspon naše vojne teorije i širinu problema koje tretiraju časopisi JNA, iz kojih su članci i uzeti.

Zahvaljujući snažnom razvoju materijalne baze, naša vojna nauka ide u korak sa vremenom i stvara sve solidniju osnovu za svoj još bolji i brži razvoj. Jedan od dokaza je i visoki kvalitet članaka ovih zbirki.

Članci, takođe, pokazuju da naši vojni autori suštinski, a ne deklarativno, primenjuju marksizam i na čisto vojne probleme, tj. izgrađuju teoriju naučnom analizom zasnovanom na našim i inostranim dostignućima društvenih i egzaktnih nauka i bogatom ratnom iskustvu. Pri tome pogledi naše vojne nauke uvek su okrenuti sadašnjosti i konkretnim uslovima, odakle, sasvim logično, proizilazi i naučno predviđanje budućnosti. Iz svih članaka izbija istina koju je Lenjin konstatovao: »... ako se razmatra bilo koja društvena pojava u procesu njenog razvitka, u njoj će se uvek naći ostaci poznavanja ne samo vojnih već i drugih problema.

Ovakve zbirke članaka imaju opravdanja i zato što današnji brzi razvoj naoružanja i vojne opreme, a i međunarodna situacija zahtevaju da se vojni problemi razrađuju operativno — u kratkim rokovima. Sem toga članak, kao vrsta vojnonaučnog stvaranja, daje mnogo čitaocu ako sažeto iznosi misli i ideje bazirane na studioznim stavovima proizašlim iz solidnog poznavanja ne samo vojnih već i drugih problema.

Prva zbirka članaka pod naslovom *Izgradnja oružanih snaga* obuhvata četrnaest članaka veoma različite tematike, ali, ipak, povezanih jednom istom idejom — datom u njenom naslovu. Armija koja će voditi pravedan rat mora jačati svoje odbrambene snage, poznavati savremenu vojnu nauku, ratnu veštinu i tehniku. Pri tome se nikako ne smeju zanemariti i dela vojnih klasika-marksista, njihova analiza rata i vojnih pitanja, kao i njihova gledanja da se svi problemi moraju posmatrati povezano sa revolucionarnom borbom radničke klase i narodnih masa u određenim istorijskim uslovima.

Autori su, takođe, sagledali da sudbinu rata rešavaju ljudi visokog morala i dobri stručnjaci, pa je zato neophodno voditi računa o izboru starešina i njihovom radu na stalnom bogaćenju praktičnim i teoretskim znanjima, njihovoj obuci i školovanju, disciplini, podizanju svesti, kao i upoznavanju sa moralno-psihološkim teškoćama, pravnim, sanitetskim i drugim problemima savremenog rata.

Posebna pažnja je poklonjena sagledavanju osnovnih strategijskih a naročito operativno-taktičkih karakteristika eventualnog rata. U člancima

se jasno oseća tendencija osude rata kao sredstva za produženje agresivne spoljne politike, pri čemu se nastoji da pokaže i njegova apsurdnost u savremenim uslovima društvenog razvitka, međunarodnih odnosa i strahovite snage oružja za masovno uništavanje.

Međutim, osudi rata i nastojanju da do njega nikad ne dođe autori ne daju karakter težnje miru po svaku cenu — po cenu nacionalne i društvene nezavisnosti. Naprotiv, iz knjige izbija vera da će se — bez obzira na snagu agresora — nepravednom, nametnutom ratu pravovremeno pripremljena armija branioca, iako slabija, pobedonosno odupreti. Posebno se uočavaju nastojanja autora da podvuku mesto i značaj armije koja ne pripada nikakvim blokovima, njen doprinos državnoj politici aktivne i miroljubive koezistencije. Takav stav nameće nacionalnu doktrinu upotrebe vidova i rodova, odnosno vođenja rata u celini, pa su zato svi članci oslobođeni kopija inostranih stavova i doktrina.

Ovakvo, jedino opravdano, gledanje na rat pozitivno je i zato jer ponekad »... ima i izvjesnih omalovažavanja uloge i potrebe jačanja Armije...« (Tito). Autori takvih gledanja zaboravljaju da vojna nauka i armija progresivnih društvenih snaga služe samo jednom cilju: učvršćenju snaga mira; oni zaboravljaju da ciljevi armije i opravdanje njenog postojanja čvrsto zavise od njene namene i društva iz kojeg je proizišla.

U drugu zbirku članaka, *O borbenim dejstvima jedinica*, ušlo je deset članaka, od kojih tri obrađuju probleme oklopnih, a tri vazduhoplovnih jedinica; dva zalaze u probleme ozračjenja i zaštite, jedan je posvećen pozadinskom obezbeđenju, a jedan zamoru vojnika.

Svi članci polaze prvenstveno od naših iskustava, mada se oslanjaju i na dostignuća inostranih armija — kako ratna tako i mirnodopska.

Već tako uopšten pregled tema ove zbirke jasno pokazuje koliko je teško dati zajednički naslov ovakvoj materiji, a, što je daleko važnije, koliko još problema treba obraditi i to tako kvalitetno da budu zapaženi i izdvojeni iz mase postojećih napisa. Međutim, neophodno je reći da svi članci u ovoj zbirci tretiraju ona pitanja koja su izuzetno interesantna za armiju kakva je naša i da su imuni od apstraktnih razmatranja, od teorije radi teorije.

Na žalost, u zbirci nema napisa koji obrađuju dejstva ili neki drugi problem nižih taktičkih jedinica, što bi bilo veoma poželjno s obzirom na veliki broj starešina u trupi koji nemaju ličnog ratnog iskustva.

Armija se za vreme mira priprema za rat, a pravilnost njenog rada proverava se u stvarnosti — na bojištu. Zato je neophodno, da ne bi došlo do neprijatnih, pa i kobnih iznenađenja u ratu, nastavu, obuku i organizaciju postaviti na zdrave temelje još za vreme mira. Vojna istorija pokazuje da se to u prvom redu postiže pravilnim korišćenjem sopstvenih, naročito najnovijih, ratnih iskustava. Zbirka *Iskustva iz narodnooslobodilačkog rata*, sa svojih devet članaka, biće, iako mali, koristan doprinos.

Članke ove zbirke naročito odlikuje to što su iskustva u njima data kao sredstvo za akciju, a ne kao dogma. Ona su plod naučne analize, pedantne sistematizacije i sagledavanja vojno-političke i ekonomske situacije u kojima su se obrađeni događaji odigrali.

Kako se ovde radi o našim iskustvima iz NOR-a, čitalac mora imati na umu da samo njihovo korišćenje (iako su ona na prvom mestu) nije

dovoljno, već se moraju paralelno proučavati i tuđa iskustva, konfrontirati, kritički posmatrati i spajati sa našim.

U ovoj zbirci (kao i u drugim napisima koji pretenduju na naučnost) iskustvo se daje kao sređena ratna praksa, da bi se potom vratilo savremenoj praksi, i tako kružno kretajući se učinilo da teorija i praksa idu stalno napred.

S obzirom na ogroman kvantitativni i kvalitativni razvoj naoružanja i ratne opreme i na to da su oružane snage često zasićene njima, kod nekih armija ili pojedinih uticajnih ličnosti i grupa oseća se, više ili manje, tehnokratsko gledanje na vojnu veštinu i čoveka — bilo rukovodioca, bilo borca.

Po shvatanjima tehnochrata, starešina je daleko više tehničar no čovek koji u prvom redu pobeđuje inteligencijom, visokom svešću i solidnim poznavanjem vojne veštine i nauke. Tehnochrata smatraju borca, uglavnom, kao dodatak mašini, koja — zavisno od svojih tehničkih kvaliteta — uništava ili biva uništena, a ne kao njen mozak. Međutim, baš ova zbirka članaka, kroz iznete primere i njihovu obradu, pokazuje čitaocu da se i sa malo sredstava, čak i kad nisu poslednja reč tehnike, može pobediti agresor koji je visoko tehnički opremljen, pod uslovom da se raspolože drugim elementima važnim za pobeđu. A njih je najbolje istakao drug Tito: »Naše iskustvo je bogato baš u visokoj vjeri naših boraca, u upornosti i samopožrtvovanju, u dubokoj vjeri boraca kao individua u svoje sopstvene snage, što čini jednu armiju koja brani pravednu stvar — nepobedivom«.

Savremeni rat zahteva čvrsto jedinstvo ljudskog i tehničkog faktora, jer je tehnika postala značajan činilac ratne veštine, naročito zbog svojih izuzetno brzih kvalitativnih promena i sve masovnije primene u armiji. Sem toga, tehnika je omogućila da se rat vodi i tamo gde to nije bilo ranije moguće — bar ne u širim razmerama. Zato danas starešine i ostalo ljudstvo moraju imati, pored vojnopolitičkog poznavanja, i dovoljno tehničko obrazovanje, kako bi bile u stanju da, posle pravilne ocene — pored ostalog — svojih i neprijateljevih tehničkih mogućnosti, donesu celishodne odluke. To isto važi i za ljude čiji je prvenstveni zadatak tehnika, jer bez dobrog poznavanja vojne problematike oni nisu više u mogućnosti da ostvare adekvatno naoružanje i ratnu opremu.

Četvrta zbirka, *Tehnika u službi armije*, sa svojih devet članaka ukazuje na ovu važnu spregu, čovek-tehnika, razume se ukoliko je to uopšte bilo moguće postići samo jednom zbirkom.

Za sve starešine biće naročito korisni oni članci koji obrađuju remont tehnike u ratu, njeno održavanje u trupi i iskustva stečena na praktičnom mirnodopskom radu. U člancima je, u stvari, samo pomenuta problematika, jer je njen sadržaj preširok, ali i to mnogo govori čitaocu i navodi ga na razmišljanje. Autori se ne bave samo organizacijom rada već i načinom korišćenja stručne literature, problemom visokokvalifikovane radne snage i slično.

Ostali članci ništa ne izostaju u pogledu kvaliteta iza navedenih, ali će, zbog svoje stručnosti, uglavnom zainteresovati nešto užu krug čitalaca.

Obrađujući tako širok spektar pitanja, autori članaka pošli su od naših opštih postavki o ratu i ulozi armije, ali su, što je naročito važno i korisno, o svakom pitanju dali sopstveno gledanje. Ovakav način rada doprineo je da se izbegne šablonizam i objašnjavanje pravila, a i dozvolio da se stva-

ralaštvo svakog pojedinca slobodno razigra i stalno konstruktivno kreće ispred već zvanično usvojenih stavova.

Ove zbirke, takođe, nedvosmisleno potvrđuju da u našoj armiji postoji već priličan broj dobrih vojnih autora i da to nije nikakva privilegija uskog kruga »predodređenih« za ovakav rad (samo tri autora se pojavljuju sa po dva članka).

Ako pogledamo hijerarhijski stepen autora, videćemo da je većina najvišeg čina. Ovo je sasvim razumljivo, ali bi ipak bilo poželjno da je nešto veći broj i onih sa nižim činovima. Isto tako se zapaža da je malo autora iz građanstva; s obzirom da je teško u budućem ratu povući granicu između vojnika i civila, njihova živa saradnja i u okviru vojne misli znači još koji korak napred.

Takođe se primećuje da su apsolutnu većinu članaka napisali učesnici NOR-a, što ovim zbirkama daje poseban značaj. Ali, to je ujedno poziv, pa i izazov, generacijama koje su vojnu nauku i veštinu proučavale isključivo u klupi da se pokažu i na peru kao dobri učenici svojih drugova — učesnika NOR-a.

Činjenica da zbirka nema nijedan članak-kritiku potvrđuje već tako poznati nedostatak, istina ne samo vojne publicistike. Ova konstatacija je zahtev da to ne bude tako, jer svaka nauka, pa i vojna, nije potpuna bez kritike. Samo autori koji stalno nastoje da povećaju svoje opšte i vojno obrazovanje i duboko uđu u probleme, mogu da, uz pomoć ubedljivih argumenata, suprotstave svoja mišljenja tuđim, podižući tako ne samo svoj već i ugled armije.

Zbirke isto tako ukazuju na to da je najviši kvalitet postignut kod članaka koji obrađuju opštevojne probleme. Rodovskih članaka je daleko manje, a nekih, iz oblasti artiljerije, na primer, u zbirkama uopšte nema. Ovo se jedino ne može reći za članke o oklopnim jedinicama.

Iz članaka izbija ne samo jedinstvo pogleda, tako neophodno pri rešavanju zadataka vezanih za pripremu zemlje za rat, već i velika stručna i opšta širina njihovih autora, odlično poznavanje naše i inostranih armija, naročito onih čiji razvoj vojne misli i dela ispoljava veći ili manji uticaj na ostale armije, naravno na svaku od njih iz njenog specifičnog aspekta.

Vojni autori imaju još jednu veoma važnu obavezu da solidno obrade i probleme odbrane na civilnom sektoru; totalan rat to neminovno zahteva.

Nedostatak zbirki je i u tome što nema članka koji bi se pozabavio ideološko-političkim i partijskim problemima, jer »... naš starješina, od najnižeg do najvišeg, svaki komunista u Armiji, nije samo vojno lice u užem smislu riječi, već je, u isto vrijeme, i politički radnik« (Tito). Samo ako vojna obuka ide zajedno sa ideološkim i političkim vaspitanjem moguće je da SKJ ostvari svoju rukovodeću ulogu u Armiji.

To što takvih članaka nema u zbirkama snose odgovornost svi oni koji se tim pitanjima bave i koji bi o tim problemima mogli da pišu.

U sve četiri knjige čitalac neće naići na članak koji bi se neposredno odnosio na najnovije ratove i oružane sukobe (na primer, Vijetnam), iako se odatle mogu izvući dragocena iskustva. Lokalni ratovi su stvarnost, a, bar zasad, u njima se ne koristi oružje za masovno uništavanje. Zato bi se njihova studija umnogome razlikovala od onih datih u zbirkama, u kojima se, sasvim opravdano, stalno oseća prisustvo ovog moćnog borbenog sredstva.

Današnji lokalni ratovi su interesantni i zato što u njima redovno dolazi do inostrane političke i vojne intervencije, i što partizanski rat i partizanska dejstva branioca zauzimaju izuzetno važno mesto, a način na koji se vode u mnogo čemu se već razlikuje od onog iz drugog svetskog rata. Svaku društvenu manifestaciju, pa i partizanski rat, kao i rat uopšte, neophodno je posmatrati kroz borbu suprotnosti i stalne promene uslova u kojima se vodi.

Podelu članaka u četiri knjige-zbirke nikako ne treba uzeti kao neku vrstu njihovog grupisanja po strogo izdiferenciranim problemima, odnosno da je svaka od njih namenjena određenim čitaocima, po uskoj stručnosti, već prvenstveno sa čisto tehničke strane. Sve četiri knjige čine čvrstu celinu, sa jednim ciljem: sagledati što bolje eventualni rat da bi se pravovremeno donela najbolja rešenja.

Zbirke su korisne, pre svega, kao priručnik, a mogu biti uzor, naročito autorima-početnicima, kako se bira, postavlja i rešava aktuelan problem, kao i kako se uspostavlja što prisniji odnos sa čitaocem.

Potpukovnik
Rad. ĐURAŠINOVIĆ